

Donald Trump: a konzervatív defetizmus meghaladása

Donald Trump: Overcoming Conservative Defetism

Szihay Gergely

https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2021.1.02

Összefoglaló: A tanulmány ismerteti Donald Trump elnöksége négy évének lehetséges örökségét és az amerikai jobboldalon mérvadó, illetve a Republikánus Párton belüli irányzatokat. Jelenleg háromféle módon ítélik meg Trump személyét és az általa vezetett adminisztráció négy évét: ez a Demokrata Párt és a baloldal interpretációja, az ezredforduló Republikánus Pártjának irányzata, illetve az azzal szembe forduló, újkonzervatív felfogás. Az elemzés bemutatja a Republikánus Párton belül 2016 előtt folyt vitákat, majd a Trump-évekről a konzervatív szerzők által vont mérleget. Az örökség tekintetében rövid, közép- és hosszú távú hatásokat különböztet meg, ezek között említhető több bíró kinevezése, a politikai apátia megszüntetése és a viták felélénkítése, illetve azt, hogy alternatívákat teremtett az amerikai jobboldalon.

Kulcsszavak: USA, Donald Trump, Republikánus Párt, konzervativizmus

Abstract: *The essay summarises the possible legacy of the presidency of Donald Trump and the camps and trends of the American Right and the Republican Party. Today there are three evaluations of the Trump years: the narrative of the Left and the Democratic Party; the narrative of the mainstream neoconservative Republican Party; and the narrative of the New Conservatism. The essay summarises the debates of the pre-2016 Republican Party and the conservative analyses of the Trump presidency. The author differentiates short-, middle- and long-term effects, among them the appointment of judges, the ending of political apathy and instigating debates, also creating alternative political possibilities on the American Right.*

Keywords: *USA, Donald Trump, Republican Party, Conservatism*

Bevezetés

Vajon milyen politikai örökséget hagy maga után Donald Trump, az Amerikai Egyesült Államok 45. elnöke, aki 2017 és 2021 között szolgált hazáját? Az alábbiakban a konzervatív publicisztika tükrében keresek választ a kérdésre.

Donald Trump megosztó személyiség, ahogy a politikája is megosztó volt, így a politikai örökségéről is meglehetősen eltérő vélemények fogalmazódtak meg. Nem könnyű rövid idővel a leköszönése után tárgyilagosan elemezni az elnöksége négy évét, hiszen mesze vagyunk még attól, hogy „történelmi távlatoktól” szemlélhessük azt, emellett sem közgazdasági, sem politológiai szakirodalom nem született még a Trump-korszakról olyan mennyiségben, hogy azokra támaszkodni lehessen.

Jelenleg három fő irányzatot különböztethetünk meg a volt elnök megítélése tekintetében. Az egyik az amerikai baloldal és a Demokrata Párt narratívája, amely szerint Trump 2016-os hatalomra kerülése a történelmi haladás kisiklása volt, mivel váratlanul megfosztotta Hillary Clintont attól a lehetőségtől, hogy az első afroamerikai után ő legyen az első női elnök. E felfogás szerint Trump végletesen megosztotta az amerikai társadalmat, személye és politikája nacionalista, radikálisan jobboldali, nőgyűlölő, rasszista, feketeellenes és a fehér felsőbbrendűség hirdetője. Úgy vélik, Donald Trump győzelme az alternatív jobboldalnak (*alt-right*) és a privilégiumaikat visszasíró, a veszteségeiket másokra projektáló fehér – Hillary Clinton kifejezésével élve – „szánalmasoknak” köszönhető, akik nacionalisták, rasszisták, szexisták – és mindenekelőtt buták, akik nem értik a világ folyamatait (Tóth, 2016).

A második a Republikánus Párt 2016-ig domináns *establishment*-jének az irányvonala, amelyet Donald Trump az elnökségért való indulásával és az elnökjelöltség 2016-os elnyerésével megkérdőjelezett, és amelyet szabadpiaci neoliberális jobboldaliságnak nevezhetnénk. Ehhez az irányvonalhoz kíván visszatérni a Republikánus Párton belüli Lincoln Project kezdeményezés, amelyet néhány prominens *Never*

Trumper alapított, többnyire John McCain és Mitt Romney korábbi munkatársai, akik szerint a pártot lényegében életre hívó Abraham Lincoln egyesítette az országot (tekintve az ahhoz vezető háborút, ez az állítás megkérdőjelezhető), s most is erre van szükség. Ezért a szervezet tagjai a demokrata Joe Bidenre való szavazásra buzdították híveiket a 2020-as választások előtt. Önképük szerint a demokráciát és az alkotmányosságot védelmézik. Konkrétabb céljaik nemigen voltak, minthogy megakadályozzák Trump újraválasztását (*The Lincoln Project*, é. n.).

A harmadik irányzat azoké a jobboldaliaké, patrióta klasszikus liberálisoké és konzervatívoké, akik Donald Trump politikáját a korábbi republikánus politika kijavításaként vagy az afelé tett lépésként értékelik, akár kedvelik a személyét, akár nem. Szerintük a Republikánus Párt túléléséhez éppen a Trump-féle felismerésekre volt szükség, azaz – ha nem a párt, hanem a jobboldali meggyőződés szempontjából nézzük – egyszerűen a republikánusok eddig nem a megfelelő politikát folytatták.

A Republikánus Párt irányzatai és a politikai spektrum

A Republikánus Pártnak és Mitt Romney elnökjelöltnek a demokratákkal és Barack Obamával szembeni 2012-es veresége után a pártelit önvizsgálatot tartott, amelynek eredményeként Reince Priebus, a párt elnöke előterjesztette a jelentését, a párt új politikájának a főbb irányaira tett javaslatokkal egyetemben. A jelentés hivatalosan a *Republican National Committee's Growth and Opportunity Project* címet viselte, de a közbeszédben *GOP Autopsy Report*ként emlegették. A benne foglalt javaslat szerint:

- a pártnak a kisebbségek pártjává kell válnia, és céltudatosan nyitnia kell a hispánok felé, akik egyre nagyobb választói blokkot jelentenek;
- a bevándorlás kérdésében empatikusabb, az amnesztiához közelebb álló platformra kell helyezkedni;

- a meglegházasság ügyében kapitulálni kell, mert a szavazóbázis álláspontja változik, amit tudomásul kell venni;
- a szélsőjobb hangokat ki kell szorítani, mert megbélyegzik és megválaszthatatlanná teszik az egész pártot; és végül
- le kell rázni a „gazdag fehér férfiak pártja” bélyeget, mert a többség nem tud azonosulni ezzel a képpel (*DocumentCloud*, 2012; Stumpf, 2017).

Az álláspontok megoszlottak: egyesek szerint a javaslat a Republikánus Párt halálát, mások szerint a feltámadását hozta volna el.

Donald Trump viszont sutba dobta a Priebus-jelentést, sőt azzal teljesen ellentétes irányba tolta el a republikánus politikát, bebizonyítva, hogy pont nem a konzervatív politika további puhításával (hovatovább: feladásával), hanem annak a még határozottabb képviselésével lehet jobbról választást nyerni.

2016. szeptember 5-én egy politika- és médiatörténeti jelentőségűnek bizonyult cikk jelent meg a *Claremont Review of Books* oldalán egy bizonyos Publius Decius Mus – mint később kiderült, Michael Anton, az *American Greatness* szerzője – tollából, a címe „*The Flight 93 Election*” volt. Anton arra figyelmeztette benne a konzervatív *establishment* tagjait, hogy az addigi politikájuk és elképzeléseik semmire sem voltak jók; a feladatuk csupán annyi volt, hogy a washingtoni jólétért cserébe asszisztáltak a progresszió sikeréhez; és a szokásos republikánus recept már nem hat. Hozzátette: ha Hillary Clinton nyer, akkor a progresszív politikacsinálás új fokozatra fog kapcsolni. Ezért Trump hiába „rosszabb a tökéletlennél”, rá kell szavazni, mert ő nem olyan defetista és öncenzúrázó, mint a republikánus elit, és azt akarja, hogy „éljen az ország”. Anton szerint a 2016-os választás tétje az volt, hogy maradt-e bármiféle „*virtù*” és életösztön az amerikai társadalomban, vagy nem – ha igen, Trump nyer (Anton, 2016).

A cikk óriási vitát váltott ki, a szerzőt kiátkozta a jobboldal Trump-ellenes része, akiknek egyre inkább a *National Review* lett az egyik

1 Niccolò Machiavelli nyomán használt fogalom, a jelentése: jellem, élni akarás (Mansfield, 1998).

vezető fóruma (Wilhelm, 2016), és természetesen a baloldal is: a *The Atlantic* szerint az írás közlésével a *Claremont* elárulta az alapítók és a konzervativizmus alapelveit valamiféle „jobboldali autoritarianizmus” kedvéért (Friedersdorf, 2016).

Az amerikaiak azonban élni akartak: Trump győzött. 2020 decemberében pedig már Michael Anton cikkét egyesek „a Trump-korszak meghatározó esszéjeként” értékelték (Chait, 2020).

A Trump-kormányzat mérlege konzervatív szemszögből

Az amerikai demokraták és a nyugati baloldal – a saját vesztere – félreértelmezte a Trump-jelenséget, és lenézte az elnökjelölt szavazóit (Szilvay, 2016) – Trump viszont felemelte őket. Nem az alt-rightot, hanem azt a munkás- és alsó-középosztálybeli, Amerika középső részén élő fehér tömegeket, akikről már régóta megfélekezett mindkét párt, így csak kis részük számított rendszeres szavazónak. Ez a réteg az, amely az előző évtizedekben egzisztenciálisan nagyot zuhant, leszakadt Amerika többi részétől, és korábbi önmagához képest is hanyatlott. Trumpnak őket sikerült mobilizálnia és rávennie a voksolásra (Stumpf, 2017; Murray, 2012). A Donald Trumpra leadott szavazat egyben a hidegháborús konszenzus, a berlini fal leomlása utáni globális neoliberalizmus és a terjeszkedő, „birodalmi” külpolitika által meghatározott amerikai politika elleni protestszavazat is volt (Bacevich, 2020).

Szokássá vált Trumpot, az egykori demokrata szavazót, szélső-jobboldalinak nevezni. Ez a megbélyegzés a politikai térképen az értelmelési keretnek a folyamatos balra tolódásának az eredménye, és annak fokozódását szolgálja. Valójában Trump személyét akár olyan pragmatikus nemzeti liberálisnak is tarthatnánk (Esolen, 2020), akinek a politikai programja a paleokonzervatívokéhoz állt a legközelebb (Kolozi, 2017, 190–197. o.).

De mi az amerikai konzervativizmus és paleokonzervativizmus közti különbség? A kérdésre nagyon röviden térek csak ki, hiszen magyarul

is több monográfia foglalkozik vele (lásd pl.: Egedy, 2014; Békés, 2008). Az alapítók szelleme miatt a nehézség az, hogy „konzervatívnak és tradicionalistának lenni Amerikában önellentmondás, mivel az amerikai [Edmund] Burke örökké John Locke liberalizmusát konzerválja” (Woodward, 1982. 20. o.). Az amerikai konzervativizmus inkább a gazdasági szempontokat hangsúlyozza, a központi fogalma a szabadság, továbbá a korlátozott állam híve. Ezzel együtt számos irányzata létezik az amerikai jobboldalon (tradicionalisták, libertáriusok, klasszikus liberálisok, neokonzervatívok, paleokonzervatívok stb.). Az azokat a gyakorlati politikában egyesítő és győzelemre vivő Reagan-koalíciót követően, azaz a kilencvenes évektől a Republikánus Párt *establishment*-je, amelyben meghatározóak voltak a neokonzervatívok, egyre inkább a neoliberais *mainstream*-hez közeledett, és az intervencionista, demokráciaterjesztő külpolitika rabjává vált. A paleokonzervatívok (a legismertebb alakjuk Patrick Buchanan) inkább izolacionista (de legalábbis nem intervencionista) külpolitikát szorgalmaznak, egyben a globális kapitalizmus erős kritikusai. Az amerikai nemzeti identitást féltik, és a protekcionista gazdaságpolitikát preferálják a korlátozott állam, a tagállami jogok és a kulturális konzervativizmus hangsúlyozása mellett. Elitellenesek és a „hétköznapi embert”, köztük a munkásokat helyezik előtérbe. (Kólozi, 2017, 170. o.) A nemzeti identitás hangsúlyozása, a protekcionista gazdaságpolitika, a globális kapitalizmus bírálata és a szövetségi kormány korlátozása Trump politikájának is hangsúlyos része volt.

Vajon mit ért el Donald Trump a bel- és a külpolitikájában az azzal többé-kevésbé szimpatizáló konzervatívok szerint? Anthony Esolen professzor (a 2017-es „Out of Ashes – Rebuilding American Culture” című kötet szerzője) szerint: „A járvány kitörése előtt az amerikai gazdaság magabiztosan dübörgött. A 2016-os elnökválasztás óta a tőzsdepiacok 65 százalékkal (a Dow Jones szerint), 90 százalékkal (a Nasdaq szerint) vagy épp 100 százalékkal (a Standard and Poor’s szerint) növekedtek. A hispanok és afroamerikaiak körében a legalacsonyabb volt a munkanélküliség azóta, hogy a kormányzat statisztikákat vezet erről. Az ipar elkezdett visszatérni oda, amit rozsdáövezetnek hívunk...” (Esole, 2020).

Emellett Trump – helyesen – nekiment Kínának, és az adópolitikájával „lazította a középosztálybeli és munkásosztálybeli amerikaikon lévő pénzügyi nyomást”. Herbert Hoover óta ő volt a legkevésbé harcias elnök: nem indított háborút, és tető alá hozta az Ábrahám-egyezményeket. Az izraeli nagykövetség Jeruzsálembe költöztetése pedig egy merész, számos korábbi elnök által is megígért, ám csak általa véghez is vitt lépés volt. Az illegális bevándorlás arányát a Barack Obama alattinak a tizedére csökkentette (Esolen, 2020; lásd még: Leimeiszter, 2020).

Chris Buskirk, az *American Greatness* alapító-főszerkesztője úgy látja, hogy Trump elnöki évei alatt a bérek nőttek, az illegális bevándorlók száma jelentősen csökkent, és ő volt ötven éve az első elnök, aki nem indított újabb külföldi katonai akciót. Ám a „washingtoni elit ellenezte, hogy Trump az átlagos amerikaiak érdekeit tartotta szem előtt az elit érdekei helyett. De az átlagemberek őt támogatták. És mind a három ügyben figyelemre méltó módon sikeres volt.” (Buskirk, 2020).

Érdemes kitérni néhány megjegyzés erejéig a külpolitikára is. Trumpot egyrészt dicsérik, amiért nem bocsátkozott újabb háborúba, másrészt kritizálják, amiért „agresszív” külpolitikát folytatott. Trump kevésbé volt intervencionista, mint a hagyományos neokonzervatív elit, de a paleokonzervatívok izolacionizmusát sem tette teljes mértékben magáévá. Elkerülte mind a Bush-kormányzatok demokráciaterjesztési próbálkozásait, mind az Obama-kormányzatok által agresszívan képviselt progresszív külpolitikai agendát, amely a liberális emberi jogi felfogás érvényesítését tartotta az egyik fő feladatának. Azonban Amerikára továbbra is a „hegyen épült városként” tekintett, hiszen az az általa képviselt nemzeti önkép szerves része. Donald Trump külpolitikája a Richard Nixon idején is képviselt pragmatikus realizmus irányzatához sorolható. „Agresszív” külpolitikája a (vélt) amerikai nemzeti érdek képviselője volt, amely a kölcsönösséget kérte számon a kereskedelmi egyezményeken, és csökkenteni igyekezett a Kínától való függést (ami állandó konfliktusokban manifesztálódott). Ez a felfogás a korábbi humanitárius és emberi jogi megközelítésű

helyett tranzakcionista – a „*quid pro quo*” [szívességet a szívessé-
gért] elve alapján működő, a multilaterális helyett a bilaterális megál-
lapodásokat előnyben részesítő – külpolitikával járt. Ez az unortodox
külpolitika („újratervezés a világrendetlenségben”) összességében si-
keresnek mondható, és a legtöbbször még az is jól sült el, ha az elnök
– úgymond – „huszonegyre lapot húzott” (Kohán, 2020).

Az egyik első szerző, aki a Trump-éveket tudományos igénnyel is
pozitívan értékelte, minden bizonnyal John Yoo, a Kaliforniai Egye-
tem alkotmánytan-professzora, George W. Bush egykori tanácsadója,
Clarence Thomas legfelsőbb bíró egyik jogásza volt. Ő sosem sza-
vazott Trumpra, és eleinte osztotta a Trump-ellenesek félelmeit is,
sőt számos lépésével ma sem ért egyet, ahogy a személyiségét sem
kedveli. Ettől függetlenül úgy értékeli, hogy Trump az alkotmány és
az elnöki hatalom védelmezőjévé vált a hivatalában töltött évek alatt.
Amikor Trump Robert Mueller nyomozása ellen harcolt, az alkot-
mány által biztosított erős elnöki autonómiát és a hatalommegosztás
elvét védte. A külpolitika és a hadviselés terén is a végrehajtó hata-
lom hagyományos szerepét védelmezte. A legfelsőbb bíróságra pedig
olyan tagokat nevezett ki, akik az alkotmány eredeti értelmezéséhez
való visszatérést segítették. Mindemellett Trump a politikát felforgató
személyiségével Yoo szerint is jót tett a közéletnek: például megren-
gette az alkotmányt egyre inkább önkényesen és kiterjesztőleg értel-
mező elitek helyzetét is (Yoo, 2020).

A 2020-as választás és a megosztottság

Általános az a vélekedés, hogy ha nincs a koronavírus-járvány és az
erőszakos demonstrációsorozat, akkor Trump ma is a Fehér Házban
lakna.

Úgy tűnik, hogy az amerikai „kisebbségek” jelentős része sem érzi
Trumpot megosztónak: őrá szavazott a feketék 12, a hispánok 32, az
ázsiai származásúaknak pedig 32 százaléka. A fiatal feketék és hispánok
30–35 százaléka támogatta őt, míg az idősebbek sokkal kisebb arány-
ban, azaz a kisebbségi fiatalok között sokkal több a republikánus és

a trumpista. A határ mentén fekvő texasi Zapata megyében, ahol 95 százalékban hispanok laknak, Trump 2020-ban is 52,5 százalékot kapott, míg négy éve csupán 33-at. De még a melegek egyharmada is Trumpra szavazott. A diplomások sem kizárólag Biden-szavazók – távolról sem: az 55 százaléknyi felsőfokú végzettséggel rendelkező Biden-pártival 42 százaléknyi Trump-párti áll szemben. A diploma nélküliek körében mindkét jelölt támogatottsága 49 százalék volt (*The New York Times*, 2020).

Mindebből úgy tűnik, hogy a megosztottságot nem Trump okozta. Anthony Esolen szerint az amerikai társadalom már régóta megosztott, és az embereket nem lehet egyesíteni. Mint írta: „nem Trump és támogatói azok, akik szobrokat döntenek, templomokat rongálnak meg és épületeket gyújtanak fel” (Esolen, 2020), s való igaz, hogy a megosztó identitáspolitika és a *woke left* (szélsőbal) egyre meghatározóbb szerepet tölt be az amerikai baloldalon, amely a kisebbségek koalíciójából kívánna többséget építeni. Azonban lehet, hogy egyre több kisebbségi fogja megunni ezt, és inkább amerikaiként szeretne kisebbségi lenni – a megosztottság nélküli amerikaiságot pedig a jobboldalon találja majd meg.

A Demokrata Párt rég kimozdult a neoliberális balközépről, és balra tolódott; Trumppal a Republikánus Párt is eltért a neoliberális jobbközépről, és jobbra tolódott. A 2020-as elnökválasztásokon pedig rekordmagasságú volt a részvétel. A polarizáció mobilizál.

A Trump-évek lehetséges örökségei

A prosperálást hozó belpolitika, a békésebb és eredményes külpolitika, valamint az állandó önostorozással felhagyó, egészségesen patrióta retorika bizonyosan sokat javított az amerikai társadalmon. A konzervatív bírók kinevezése pedig a legfontosabb védvonalat alkothatja a következő évek demokrata politikájával szemben.

Alvino-Mario Fantini, a *The European Conservative* amerikai származású főszerkesztője szerint Trump mást is csinált: felrázta az amerikai közéletet.

„Trumpnak sikerült elérnie valamit, amit kevesen vártak – újjáélesztette az amerikai politikai életet. Szinte senki nincs, akinek ne lenne véleménye az elnökről és kormányáról, akinek ne lennének határozott érzései egyik vagy másik irányban. Akár szereti, akár utálja valaki Donald Trumpot, azt nehéz volna tagadni, hogy véget vetett annak a veszélyes érdektelenségnek és apátiának, amely már hosszú ideje meghatározta az átlagos amerikai szavazók viselkedését. Ez persze csak egy valami, amivel az elnök kihívás elé állította a közéletet. Emellett szerencsére sok területen megzavarta a dolgok eddigi menetét. Akár az Egyesült Államokról, akár a nemzetek közösségéről beszélünk, Trump elutasította a konvencionális elutasítást, a mai politikai elit konszenzus által meghatározott és precedensekre alapozott, bevett politikáját. Ehelyett a saját útját járta.” (Marácz és Szilvay, 2020)

Tegyük hozzá: nemcsak az egész amerikai politikai életet rázta fel (vagy ha tetszik: rázta meg) Donald Trump, hanem a szűkebb politikai közegét, a jobboldalt és a Republikánus Pártot is. Rod Dreher, a *The American Conservative* szerzője nagyon nem kedvelte Trump személyiségét, és üdvözölte a vereségét, ám a régi republikánus vonalhoz történő visszatérést sem szeretné: „van valami, amit kétségtelenül megköszönhetünk Trumpnak: hogy végleg lezárta annak lehetőségét, hogy a Republikánus Párt visszatérjen a zombie-reaganizmushoz” (Dreher, 2020). Ez pedig azt jelenti, hogy Trump esetleg a Republikánus Pártot az örök vereségtől mentette meg. Egyúttal pedig egy hagyományosabb konzervativizmushoz is közelebb vitte.

Gladden Pappin dallasi politológiai professzor három irányzatot tart valószínűnek a 2020 utáni, „posztliberális” jobboldalon: a Bush-féle neoliberális *Never Trump* pereket, a Trump-féle nemzeti konzervatívokat, valamint azokat, akik Trump elnökségét egy új jobboldal létrehozására igyekeztek felhasználni (Pappin, 2020). Szerinte az amerikai jobboldal „tanulhatna az európai jobboldaltól, és nem tartana annyira a beavatkozó-védelmes államtól”. Az ő „integrista” elképzelése pedig „korporatív módon reintegrálná az államot, a társadalmat és a gazdaságot: egységes egészként kezelné azt” (Pappin, 2021).

Úgy látszik tehát, hogy a klasszikus amerikai szabadpiaci jobboldaliságtól eddig teljesen idegen irányzatok is létjogosultságot nyerhetnek Trump után.

Mérleg

Donald Trump elnöksége tehát rövid távon a belpolitikában gazdasági fellendülést, a külpolitikában pedig békésebb időket és gazdasági szabadságharcot hozott. Szokatlan lépései többsége jól „sült el”. Hosszabb távon az általa kinevezett bírák és a legfelsőbb bíróság konzervatív többsége a konzervativizmus védőbástyái lehetnek.

Az elnöksége alatt Amerika megosztottsága még jobban felszínre került ugyan, de ezt a megosztottságot nem ő hozta létre. Ha ugyanis a republikánusok kizárólag arra figyelnének, hogy ne fokozzák azt, akkor be kellene hódolniuk a baloldálnak (vagy a saját oldalukon egyíteniük az amerikai nemzetet).

Európai konzervatív és amerikai republikánus szempontból azonban a legfontosabb az, hogy Trump véget vetett az amerikai jobboldal paralízisének, és megmutatta, hogy némi bátorsággal és eltökéltséggel lehetséges másmilyen politikát folytatni, mint addig, és a politika egyes, addig áthághatatlannak hitt szabályai nyugodtan áthághatóak. Azaz Trump megszüntetett egy pszichológiai gátat, amely miatt a republikánusok folyamatosan megadták magukat a progresszió újabb és újabb ötletének.

A Trump-évek és a mostani útkeresés után az amerikai jobboldal talán jobban hasonlíthat majd a kontinentális jobboldalhoz, már ami a gondolkodása alapjait illeti; valamint bátrabb és magabiztosabb lehet, így nem fogja eleve veszni látni azokat az ügyeket, amelyeket képviselnie kellene. Donald Trump felrázta az amerikai jobboldali politikát, és megmutatta, hogy lehetséges nem önfeladó, hanem markánsan konzervatív politikát csinálni. Ez lehet az öröksége legmaradandóbb tanulsága.

Irodalomjegyzék

- Anton, Michael (2016). The Flight 93 Election. *Claremont Review of Books*. A letöltés ideje: 2016. szeptember 5. <https://claremontreviewofbooks.com/digital/the-flight-93-election/>.
- Bacevich, Andrew J. (2020). *The Age of Illusions. How America Squandered Its Cold War Victory*. New York, NY: Metropolitan Books.
- Békés Márton (2008). *Amerikai neokonzervativizmus. Egy kisiklott ellenforradalom*. Budapest: Századvég.
- Buskirk, Chris (2020). Trump minden tekintetben sikeres elnök. *Mandiner*. A letöltés ideje: 2020. október 30. https://mandiner.hu/cikk/20201030_trump_minden_tekintetben_sikeresselnok.
- Chait, Jonathan (2020). How Michael Anton's 'Flight 93 Election' Essay Defined the Trump Era? *New York Magazine's Intelligencer*. A letöltés ideje: 2020. december 11. <https://nymag.com/intelligencer/article/michael-antons-flight-93-election-trump-coup.html>.
- DocumentCloud (2012). Republican National Committee's Growth and Opportunity Project Report. A letöltés ideje: 2021. április 26. <http://www.documentcloud.org/documents/623664-republican-national-committees-growth-and.html>.
- Dreher, Rod (2020). A személyiség végzet – Trump örökségéről. *Mandiner*. A letöltés ideje: 2020. október 27. https://mandiner.hu/cikk/20201027_rod_dreher_donald_trump.
- Egedy Gergely (2014). *Konzervatív gondolkodás és politika az Egyesült Államokban*. Budapest: Századvég.
- Esolen, Anthony (2020). Trump sikeres, a baloldal gyűlölködik. *Mandiner*. A letöltés ideje: 2020. október 26. https://mandiner.hu/cikk/20201026_trump_sikeressabaloldalgyulolkodik.
- Friedersdorf, Conor (2016). An Attack on Founding Principles at the Claremont Institute. *The Atlantic*. A letöltés ideje: 2016. szeptember 9. <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2016/09/an-attack-on-founding-principles-at-the-claremont-institute/499094/>.
- Kohán Mátyás (2020). Újratervezés a világrendetlenségben – ez volt Trump külpolitikája. *Mandiner*, 2(44).
- Kolozi, Peter (2017). *Conservatives Against Capitalism: From the Industrial Revolution to Globalization*. New York, NY: Columbia University Press, 190–197. o.

- Leimeiszter Barnabás (2020). Naggyá tette Trump Amerikát? *Mandiner*, 2(44).
- Mansfield, Harvey C. (1998). *Machiavelli's Virtue*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Marácz Tamás és Szilvay Gergely (2020). Mi Trump mérlege? *Mandiner*, 2(44). 39–41. o.
- Murray, Charles (2012). *Coming Apart: The State of White America, 1960–2010*. Washington, DC: American Enterprise Institute, 2012.
- Pappin, Gladden (2020). From Conservatism to Postliberalism: The Right After 2020. *American Affairs*, 4(3). <https://americanaffairsjournal.org/2020/08/from-conservatism-to-postliberalism-the-right-after-2020/>
- Pappin, Gladden (2021). A magyar családpolitika minta lehet Amerikában is – Gladden J. Pappin a *Mandiner*nek. *Mandiner*. A letöltés ideje: 2021. január 30. https://mandiner.hu/cikk/20210130_gladden_j_pappin_interju.
- Stumpf Anna (2017). Középfölde visszavág – Donald Trump elnökségének körvonalai. *Kommentár*, (2). 41–50.
- Szilvay Gergely (2016). Index, Trump és a liberálisok rácsodálkozása az új valóságra. *Mandiner*. A letöltés ideje: 2016. december 9. https://mandiner.hu/cikk/20161209_szilvay_gergely_index_trump_es_a_liberalisok_racsodal kozasa_az_uj_valosagra.
- The Lincoln Project* (é. n.). <https://lincolnpject.us>.
- The New York Times* (2020). National Exit Polls: How Different Groups Voted. A letöltés ideje: 2020. november 3. <https://www.nytimes.com/interactive/2020/11/03/us/elections/exit-polls-president.html?>
- Trump, Donald J. (2017). *Great Again. Újra naggyá tesszük Amerikát*. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Tóth Gergely (2016). Mémek, nácik és Trump: az amerikai szélsőjobb diadala. *Index*. A letöltés ideje: 2016. december 8. https://index.hu/kulfold/usa/feher_haz/2016/12/08/alt-right_mozgalom_amerikai_szelsojobboldal_donald_trump_etnikai_allam/?
- Wilhelm, Heather (2016). Cheer Up, Conservatives: We're Not Stuck on Flight 93. *National Review*. A letöltés ideje: 2016. október 9. <https://www.nationalreview.com/2016/09/flight-93-election-claremont-trump-piece-apocalyptic-rhetoric-overblown/>.

- Woodward, C. Vann (1982). *The Burden of Southern History*. Baton Rouge, LA: LSU Press.
- Yoo, John (2020). *Defender in Chief: Donald Trump's Fight for Presidential Power*. New York, NY: All Points Books.